

Európai
Bizottság

Oktatási és Képzési Figyelő 2019

Magyarország

Kapcsolatba szeretne lépni az EU-val?

A Europe Direct központok feladata, hogy megválaszolják a polgárok Európai Unióval kapcsolatos kérdéseit.

Vegye igénybe a szolgáltatást

- az ingyenesen hívható telefonszámon: 00 800 6 7 8 9 10 11 (bizonyos szolgáltatók számíthatnak fel díjat a hívásért),
- a rendes díjszabású telefonszámon: (+32 2) 29-99-696, vagy
- e-mailen: https://europa.eu/european-union/contact_hu

Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2019

© Európai Unió, 2019

A további felhasználás a forrás feltüntetése esetén engedélyezett. Az Európai Bizottság dokumentumainak további felhasználására vonatkozó politikát a 2011/833/EU határozat (HL L 330., 2011.12.14., 39. o.) szabályozza.

Az európai uniós szerzői jogi védelem alatt nem álló fényképeket és más anyagokat a szerzői jog tulajdonosának előzetes engedélyével lehet csak felhasználni vagy többszörözni. Engedélyért közvetlenül a jogtulajdonosokhoz kell fordulni.

PRINT	ISBN 978-92-76-09387-9	ISSN 2466-9989	doi: 10.2766/16500	NC-AN-19-010-HU-C
PDF	ISBN 978-92-76-09385-5	ISSN 2466-9997	doi: 10.2766/765747	NC-AN-19-010-HU-N

Cover image: composition with images © istock.com

Oktatási és Képzési Figyelő 2019

MAGYARORSZÁG

A 2019. évi Oktatási és Képzési Figyelő 2. kötete huszonnyolc országjelentést tartalmaz. A legfrissebb mennyiségi és minőségi adatokra építve mutatja be és értékeli az egyes uniós tagállamok legutóbbi és aktuális főbb szakpolitikai intézkedéseit. Ily módon kiegészíti a más forrásokból származó, a nemzeti oktatási és képzési rendszereket bemutató információkat.

Az 1. szakasz a fő oktatási és képzési mutatók statisztikai áttekintését tartalmazza. A 2. szakasz röviden ismerteti az ország oktatási és képzési rendszerének főbb erősségeit és a legfontosabb kihívásokat. A 3. szakasz a pedagógusokra és a tanári hivatás kihívásaira összpontosít. A 4. szakasz az oktatásba és képzésbe történő beruházást tekinti át. Az 5. szakasz a koragyermekkorai nevelés és az iskolai oktatás modernizációját célzó szakpolitikákkal foglalkozik. A 6. szakasz a felsőoktatás korszerűsítésére irányuló intézkedéseket vizsgálja. Végezetül a 7. szakasz a szakképzéssel, a 8. szakasz pedig a felnőttoktatással foglalkozik.

A kézirat lezárta: 2019. augusztus 26.

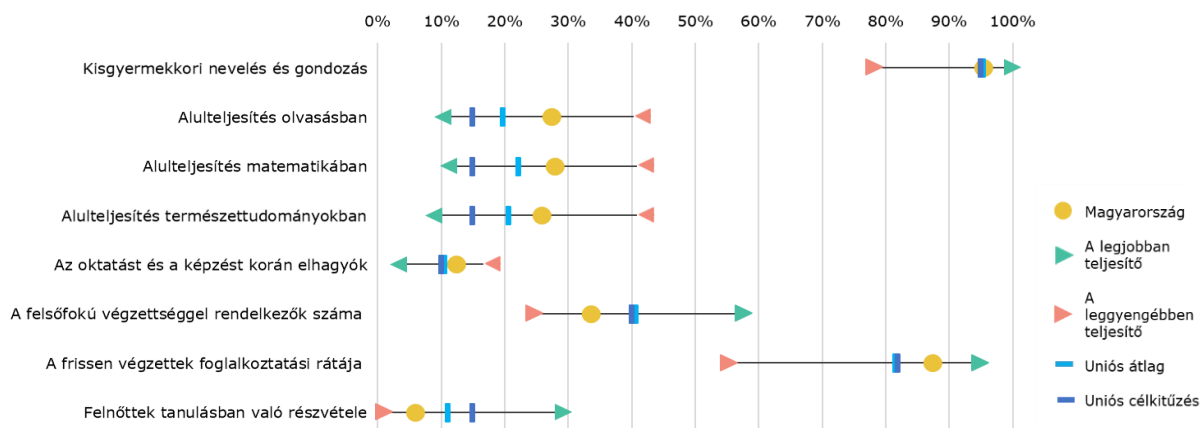
További háttér-információk: ec.europa.eu/education/monitor.

1. Fő mutatók

		Magyarország		Unió átlag		
		2009	2018	2009	2018	
Az „Oktatás és képzés 2020” keretrendszer referenciaértékei						
Az oktatást és a képzést korán elhagyók (18-24 évesek)		11,5%	12,5%	14,2%	10,6%	
A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya (30-34 évesek)		24,0%	33,7%	32,3%	40,7%	
Kora gyermekkori nevelés és oktatás (4 éves kortól iskolaköteles korig)		94,8%	95,6% ¹⁷	90,8%	95,4% ^{17,d}	
Alulteljesítő 15 évesek részaránya a következő területeken:	Olvasás	17,6%	27,5% ¹⁵	19,5% ^{EU27}	19,7% ¹⁵	
	Matematika	22,3%	28,0% ¹⁵	22,3% ^{EU27}	22,2% ¹⁵	
	Természettudományok	14,1%	26,0% ¹⁵	17,7% ^{EU27}	20,6% ¹⁵	
A frissen végzetek foglalkoztatási rátája (az oktatási rendszert a referenciaév előtti 1-3 évben elhagyó 20-34 évesek)	ISCED 3-8 (összesen)	75,5%	87,5%	78,3%	81,6%	
Felnőttek tanulásban való részvétele (25-64 évesek)	ISCED 0-8 (összesen)	3,0%	6,0%	9,5%	11,1%	
Tanulási célú mobilitás	Hallgatók diplomamobilitása (ISCED 5-8. szint)	:	4,1% ¹⁷	:	3,6% ¹⁷	
	Hallgatók kreditmobilitása (ISCED 5-8. szint)	:	3,8% ¹⁷	:	8,0% ¹⁷	
Egyéb vonatkozó indikátorok						
	Oktatásra fordított közkiadások a GDP arányában	5,4%	5,1% ¹⁷	5,2%	4,6% ¹⁷	
Oktatási beruházások	ISCED 0	:	€5 140 ¹⁶	:	€6 111 ^{15,d}	
	Az állami és magánintézményekre fordított kiadások tanulónként euróban vásárlóerő-paritáson	ISCED 1	€3 362 ¹²	€3 899 ¹⁶	€5 812 ^{12,d}	€6 248 ^{15,d}
	ISCED 2	€3 431 ¹²	€4 108 ¹⁶	€6 937 ^{12,d}	€7 243 ^{15,d}	
	ISCED 3-4	€3 316 ¹²	€6 135 ¹⁶	:	€7 730 ^{14,d}	
	ISCED 5-8	€6 830 ¹²	€7 231 ¹⁶	€10 549 ^{12,d}	€11 413 ^{15,d}	
Az oktatást és a képzést korán elhagyók (18-24 évesek)	Belföldön született	11,4%	12,6%	13,1%	9,5%	
	Külföldön született	:	:	26,1%	20,2%	
A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya (30-34 évesek)	Belföldön született	23,6%	33,4%	33,1%	41,3%	
	Külföldön született	41,3%	44,9%	27,7%	37,8%	
A frissen végzetek foglalkoztatási rátája iskolai végzettség szerint (az oktatási rendszert a referenciaév előtti 1-3 évben elhagyó 20-34 évesek)	ISCED 3-4	66,4%	84,0%	72,5%	76,8%	
	ISCED 5-8	84,8%	91,5%	83,8%	85,5%	

Források: Eurostat; OECD (PISA); Az Európai Bizottság Közös Kutatóközpontjának a tanulási célú mobilitásra vonatkozó számításai UOE-adatok alapján. További információk az I. mellékletben és az 1. kötetben található (ec.europa.eu/education/monitor). Megjegyzések: A 2009. évi PISA-felmérés uniós átlagai Ciprus eredményeit nem tartalmazzák. d = eltérő fogalom meghatározás, 15 = 2015, 17 = 2017

1 ábra – Helyezés a legjobban és a leggyengébben teljesítőkhez képest

Forrás: Az Európai Bizottság Oktatásügyi, Ifjúságpolitikai, Sportügyi és Kulturális Főigazgatóságának számításai az Eurostat-tól (LFS 2018-as munkaerő-felmérés és 2017-es UOE-adatok) és az OECD-től (2015-ös PISA-felmérés) származó adatok alapján.

2. A legfontosabb megállapítások

- A közelmúltban bevezetett intézkedéseknek köszönhetően a kisgyermekkel foglalkozó pedagógusok magasabb végzettséggel rendelkeznek.
- Megerősítették a diákok teljesítménye közötti különbségek kiegyenlítésére irányuló intézkedéseket.
- Szigorodtak a felsőoktatásban való részvétel feltételei.
- A szakképzés és a felnőttoktatás korszerűsítésére új középtávú stratégiát dolgoztak ki.

3. Középpontban a tanárok

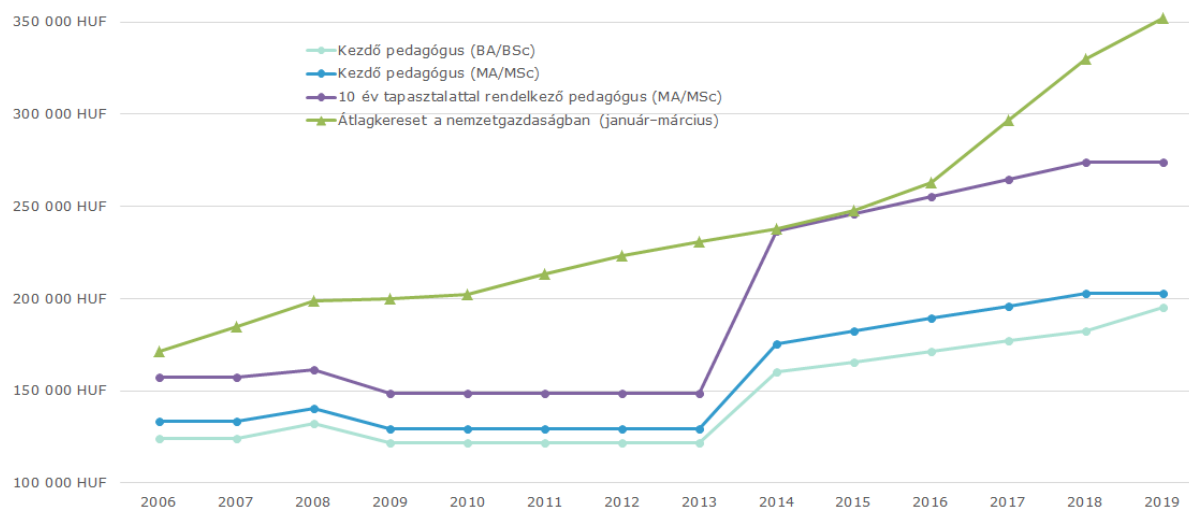
A koragyermekkorai nevelésben és oktatásban részt vevő gyermekek számának növekedésével párhuzamosan az ezen a területen dolgozó pedagógusok képzettségi szintje is emelkedett. A 2013. évi pedagóguséletpálya-modellt és előmeneteli rendszert a kisgyermekkel foglalkozó óvodapedagógusokra is kiterjesztették, így (hasonlóan más pedagógusokhoz) nekik szintén felsőfokú szakirányú diplomát kell szerezniük. Ennek következtében jelentősen megnőtt a jelentkezők száma: 2014-ben több mint 50%-kal többen iratkoztak be ilyen képzésre, mint 2013-ban. 2016-ban folytatódott a képesítési követelmények módosítása, a kompetenciák köre így a gyermekek jogaira, a művészet segítségével történő tanításra, a befogadásra és a hátrányos helyzetű gyermekek támogatására is kiterjed. Hiába nőtt azonban a diplomát szerzők száma, az nem járt együtt a kisgyermekkel foglalkozó pedagógusok számának érdemi növekedésével, mivel sokan közülük már tanulmányaik megkezdésekor is dolgoztak. Továbbra is alacsony a csecsemő és kisgyermeknevelők bére, különösen a pályakezdőké, akik alapbérének a havi bruttó 195 000 forintot (606 euró) kell elérnie. A friss diplomások 16%-a nem a szakmájában dolgozik (OH, 2018d).

A tanárok munkával való elégedettsége valamivel az uniós átlag alatt marad. Az OECD 2018. évi nemzetközi tanítási-tanulási felmérése (TALIS) szerint a munkájukkal elégedett tanárok aránya valamivel elmarad az uniós átlagtól (88,1% a 89,5%-hoz képest). 72%-uk állítja azt, hogy ha újrakezdehetné, ismét a tanári pályát választaná (uniós átlag: 77,6%); a több mint 5 év tapasztalattal rendelkező tanárok körében ez az arány alacsonyabb, 71,3% (uniós átlag: 76,4%). Azoknak a tanároknak az aránya, akik jól vagy nagyon jól felkészültnek érzik magukat az infokommunikációs technológiák (IKT) használatában, jóval magasabb az uniós átlagnál (65,7%, szemben a 39,4%-kal). 20,5% viszont úgy érzi, IKT-készségei fejlesztésre szorulnak (uniós átlag: 16,1%). Az előmenetelhez kötelező a folyamatos szakmai fejlődés. A 2018. évi felmérésben az alsó középfokú oktatásban tanítók 94,5%-a vett részt, ez az arány megfelel az OECD-átlagnak.

Egyre nagyobb a tanárhiány, különösen a szegényebb régiókban és bizonyos tantárgyak esetében. Idősödik a pedagógusállomány: 2017-ben 41% volt az 50 év feletti tanárok aránya, míg a 30 év alattiaké csak 6%¹. A tanárképzésre jelentkezők száma nőtt az elmúlt években, de magas a lemorzsolódók aránya és a diplomát szerzőknek kevesebb mint fele helyezkedik el a szakmájában². A hiány jelenleg a szegényebb, hátrányos helyzetű térségekben, a természettudományos tárgyakban és az idegen nyelvek területén, valamint a szakképzésben a legégetőbb. Az alacsony bér csak egy a tényezők közül (2. ábra). A kezdő pedagógusok garantált bérminimuma vásárlóerő-egységben az egyik legalacsonyabb az Európai Unióban (Eurydice, 2018). A Nemzeti Pedagógus Kar (NPK, 2019) dinamikusabb növekedést szeretne látni a bértáblán a pályafutás első 10 évében, és szeretné, ha a kezdő bér és a minimálbér úgy arányulna egymáshoz, mint 2013-ban. A Klebelsberg-ösztöndíj egyike azon intézkedéseknek, amelyekkel a diplomát szerzőket a szakmában kívánják tartani. Az ösztöndíjra a tanárképzésben és a gyógypedagógus-képzésben részt vevő hallgatók jogosultak, feltéve, hogy a diplomaszerezést követően egy ideig állami iskolában dolgoznak. 2017-ben egy másik ösztöndíjat is létrehoztak, amellyel az egyéves tanítási gyakorlatukat teljesítő hallgatók juthatnak lakhatási támogatáshoz.

¹ Forrás: Eurostat [educ_uoe_perp01]

² Forrás: KIR-STAT adatbázis.

2. ábra – A pedagógusok fizetése és az átlagkereset a nemzetgazdaságban (2006–2019)

Forrás: KSH; 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről; éves költségvetési törvények (2006–2019)

A nemrégiben életbe léptetett jogszabályi módosításokkal néhány korábbi hatáskör visszakerült az iskolaigazgatókhoz. A 2011-es jogszabályi módosítások korlátozták az iskolák tananyag- és tankönyvválasztási, valamint pénz- és humánerőforrás-gazdálkodási autonómiáját. A munkáltatói és a pénzgazdálkodással összefüggő feladatokat az állam átvette az iskolaigazgatóktól. Ezek a korlátozások nem vonatkoznak a nem állami fenntartású iskolákra, amelyek így mind a tanárok, mind a diákok számára vonzóbb feltételeket tudnak biztosítani. 2017-ben az iskolaigazgatók visszakaptak bizonyos hatásköröket: a tankerületi igazgatóval közösen ők döntenek a pedagógusok kinevezéséről és elbocsátásáról. A mindennapi kiadásokra rendelkezésre álló költségvetés egy részével is az iskolaigazgatók gazdálkodhatnak. A korábban az önkormányzatok hatáskörébe tartozó iskolaműködtetési feladatok 2017-ben az államhoz kerültek, így megszűnt az önkormányzatok szerepe az iskolák finanszírozásában, fenntartásában és igazgatásában.

4. Beruházás az oktatásba és képzésbe

Az oktatásra fordított államháztartási kiadások GDP-hez viszonyított aránya 2017-ben 5,1% volt, meghaladva az uniós átlagot (4,6%). Az oktatásra fordított kiadások reálértéken³ (inflációval kiigazított kiadások) 11,5%-kal nőttek 2001-hez képest a recesszió alatt (2007–2009), míg a növekedés mértéke 23,5% volt a 2014–2016-os időszakban. A kiadások 2016–2017-es reálértéken történt növekedését (4,5%) jórészt a felsőoktatásra költötték, míg a középfokú és a nem felsőfokú posztsekunder képzésre fordított kiadások 2,4%-kal csökkentek.

Az iskolák száma nem követte az iskoláskorú népesség csökkenését, kockáztatva ezzel a közkiadások hatékonyságát. Az iskoláskorú népesség éves csökkenése 0,8% volt a 2017/2018-as tanévben (KSH, 2018); az 1990 és 2016 között megfigyelhető fogyás tízszer nagyobb volt az általános iskolák számának csökkenésénél. Ez csökkenti a hatékonyságot: a kihasználatlan iskolai kapacitás jelentősen, 7%-ra emelkedett az elitnek tekintett 6 és 8 osztályos középiskolák, 26%-ra a hagyományos gimnáziumok, 46%-ra a szakgimnáziumok és 64%-ra a szakközépiskolák esetében (OH, 2018a). 2016-ban 1 pedagógusra 11 diák jutott az alapfokú oktatásban, míg ez az arány az OECD-átlag szerint 15 (OECD, 2018). Az iskolák nagy számának köszönhetően a szülők több lehetőség közül választhatnak és könnyebb a diákok társadalmi-gazdasági státusz szerinti szegregációja (Radó, 2018).

Az iskolák szabályozási keretének státusz szerinti különbségei hatással vannak az oktatás méltányosságára. 2001 és 2006 között az alapfokú oktatásban 5%-ról 15,8%-ra, a felső

³ 2010. évi változatlan áras számítások az implicit deflátorral a kormányzat végső fogyasztási kiadásaira történő alkalmazásával.

középfokú oktatásban pedig 10,4%-ról 22,8%-ra emelkedett az egyházi iskolák aránya (MTA, 2018). Az egyházi iskolák mentesülnek bizonyos jogszabályi korlátozások alól, nem érintik őket például a rendszerszintű deszegregációs intézkedések, így az intézkedések hatásai is korlátozottan érvényesülnek. Bizonyos iskolákban egyre több a hátrányos helyzetű és roma diák: a 2008. évi 10%-ról 15%-ra nőtt 2017-re azon általános iskolák aránya, ahol a tanulók 50%-a vagy annál több roma származású; ebben részben az iskolának otthont adó település demográfiai összetétele érhető tetten. Az országos kompetenciamérésben alkalmazott összetett mutató szerint az egyházi iskolába járó tanulók családi háttere jóval kedvezőbb, mint az állami iskolába járóké⁴. A nemzeti köznevelésről szóló törvény 2019. júliusban elfogadott módosítása⁵ megszüntette a tanárok, tanulók, szülők és nemzetiségek azon jogát, hogy véleményezzék az igazgatói kinevezéseket az állami iskolákban. 2019-es országspecifikus ajánlásában az Európai Unió Tanácsa azt javasolta, hogy Magyarország hozzon intézkedéseket az oktatási eredmények javítása érdekében, és növelje a hátrányos helyzetű csoportok, különösen a romák részvételét a minőségi és befogadó iskolai oktatásban (az Európai Unió Tanácsa, 2019).

5. A koragyermekkorai nevelés és az iskolai oktatás modernizálása

A koragyermekkorai neveléshez és gondozáshoz való hozzáférést és annak minőségét javító intézkedések hozzájárulnak az oktatási eredményekben megmutatkozó egyenlőtlenségek mérsékléséhez. A 4–6 éves gyermekek 95,6%-a vesz részt koragyermekkorai nevelésben és gondozásban, ez az arány az uniós átlag körül mozog. A romák részvétele 91% volt 2016-ban, ez közelíti a nemzeti átlaghoz, és a régióbeli tagállamokban ez a legmagasabb arány (FRA, 2016). Mivel a teljesítménykülönbségek korán megmutatkoznak, az óvodai nevelésben való kötelező részvétel kezdő korhatárának a 2015/2016-os tanévtől kezdődően 5 éves korról 3 éves korra való csökkentése előremutató lépés, vélhetően javítja a gyermekek későbbi iskolai teljesítményét. A részvétel biztosítása érdekében a családi pótlék folyósítását az óvodalátogatáshoz kötötték. 2017-ben a 3 év alatti gyermekek 13,8%-a részesült koragyermekkorai nevelésben és gondozásban (uniós átlag: 34,2%)⁶.

1. szövegdoz: Ugródeszka a hátrányos helyzetű gyermekeknek: a Biztos Kezdet program

A Biztos Kezdet Gyerekházak program a 3 év alatti gyermekek számára biztosítja a kora gyermekkorai fejlődést segítő foglalkozásokat és a napközi felügyeletet a hátrányos helyzetű térségekben, elsősorban a roma lakossággal rendelkező szegény falvakban. A 2006-ban indult program elsődleges célja a hátrányos helyzetű fiatal gyermekek testi, értelmi, szociális és érzelmi fejlesztéssel történő felkészítése az óvodai nevelésre.

A program a szülők és az egészségügyi, szociális és koragyermekkorai gondozási szolgálatok közötti szoros együttműködésre épül. A szülők részt vesznek a gyermekek tevékenységeiben, ezáltal fejlesztve szülői készségeiket. A program egyik elismerten legnagyobb hozzáadott értéke, hogy a romákat bevonja a különböző szolgáltatásokba (NESET, 2018). A részvétellel a roma szülők több lehetőséghez jutnak, bővíthetik kapcsolati hálójukat és új kapcsolatokat alakíthatnak ki más szülőkkel, intézményekkel és szolgálatokkal.

2013-ban a Biztos Kezdet program a gyermekvédelmi törvény részévé vált mint a gyermekjóléti szolgáltatások egyik alapvető komponense. Miután 2014-ben megszűnt az uniós támogatás, a programot a magyar költségvetésből finanszírozzák. Jelenleg mintegy 135 Biztos Kezdet Gyerekházat finanszíroznak országszerte, a kormány 2019-ben ezek számát 240-re kívánja növelni. A program egyik friss értékelése a minőségbiztosítás továbbfejlesztésére tesz javaslatot, többek között kötelezővé tenné a roma munkavállalók bevonását, és forrásokat biztosítana a személyzet továbbképzéséhez, valamint a pedagógusok, a logopédusok és a gyermekpszichológusok programban való részvételéhez (T-TUDOK, 2018).

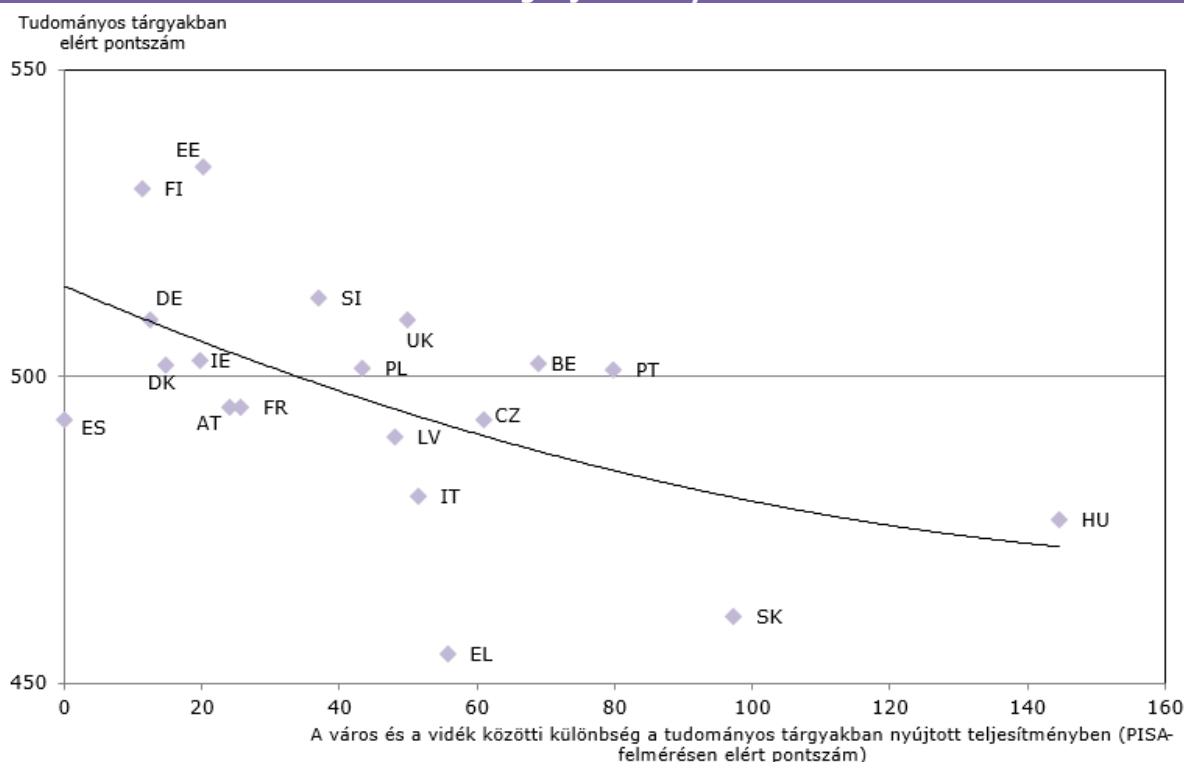
⁴ A mutató 0 értéke jelöli a mérésben részt vevő összes tanuló átlagos családi hátterét. 2017-ben a 6. osztályos tanulók körében az átlagérték $-0,05$ volt az állami iskolákban és $0,18$ az egyházi iskolákban. Ercse Kriszta számításai.

⁵ 2019. évi LXX. törvény a nemzeti köznevelésről

⁶ Forrás: EU-SILC [ilc_caindformal]

A korai iskolaelhagyók aránya továbbra is magas, különösen a hátrányos helyzetű térségekben és a szakképzésben. 2018-ban a korai iskolaelhagyók elmúlt években megnövekedett aránya 12,5% maradt, miközben az uniós átlagérték csökkent (ez jelenleg 10,6%). Ez az arány különösen magas a romák körében (65,3%). A 17 és 18 évesek középiskolai oktatásban való részvétele erősen (98%-ról 85%-ra) lecsökkent 2011 és 2016 között, azt követően, hogy a tankötelezettségi korhatárt 2012-ben 18 évről 16 évre csökkentették. Az érintett diákok aránya nagymértékben eltér az iskolatípus és a régió függvényében (OH, 2018b). A három leginkább érintett megyében⁷ a tanulók több mint 15%-ánál áll fenn a lemorzsolódás veszélye. A szakképzésben ez az adat 19%. A korai iskolaelhagyás szoros összefüggést mutat az oktatás helyi szintű eredményeivel, amelyek a községekben a leggyengébbek (OH, 2018c). A vidéki közösségekben korlátozottabbak a minőségi oktatási szolgáltatások, és égetőbb a pedagógushiány is. Az oktatási eredmények tekintetében a társadalmi-gazdasági státusz figyelembevétele nélkül az OECD-országok között Magyarországon a legnagyobb a különbség a város és a vidék között (OECD, 2019b) (3. ábra).

3. ábra – A város és vidék közötti különbség és a tudományos tárgyakban elért átlagteljesítmény

Forrás: OECD, 2015-ös PISA-felmérés

Az egyenlőtlenségek mérséklése érdekében megerősítették az iskola utáni Tanoda programot. Az oktatásban tapasztalható különbségek csökkentését célzó intézkedésként a Tanoda program iskola utáni gyermekjóléti szolgáltatásokat biztosít a hátrányos helyzetű tanulók, főként a romák számára. A csomagban foglalt további intézkedések az alábbiak: a hátrányos helyzetű tanulók ingyenes iskolai étkeztetése; ingyenes gyermekgondozási szolgáltatások a hátrányos helyzetű régiókban a Biztos Kezdet program keretében; a koragyermekkori nevelésben és gondozásban való kötelező részvétel kiterjesztése. A tanodák személyre szabott támogatással, valamint nem formális és informális tanulási módokkal segítik a tanulókat iskolai tanulmányaikban és fejlődésükben. Az első iskola utáni tanodát civil kezdeményezéssel az 1990-es években hozták létre, a szükséges forrásokat 2004-től az Európai Szociális Alapból biztosították. 2019-től a tanodarendszer alapvető gyermekjóléti szolgáltatásként bekerült a gyermekvédelmi törvénybe⁸, ahhoz az államkasszából 2,5 milliárd forint (7,82 millió euró) támogatást nyújtanak. Ezzel évente mintegy 200 iskola utáni tanoda finanszírozása biztosított megközelítőleg 15 000 hátrányos

⁷ Borsod-Abaúj-Zemplén, Nógrád és Szabolcs-Szatmár-Bereg.

⁸ 40/2018. (XII. 4.) miniszteri rendelet.

helyzetű tanuló számára. A színvonal garantálása érdekében csak olyan szervezetek pályázhatnak támogatásra, amelyek már a megelőző évben is nyújtottak tanodai szolgáltatásokat, és minden tanodaként működő szervezetnek 2019 júniusáig akkreditációt kell szereznie.

A középiskolákban tanult idegen nyelvek száma elmarad az uniós átlagtól. A középfokú oktatásban a diákok 49%-a tanul kettő vagy annál több idegen nyelvet (uniós átlag: 59%). A diákok idegen nyelvi készségeinek javítása céljából a kormány 2019 februárjában bejelentette, hogy alapot hoz létre a 9. és 11. évfolyamos tanulók kéthetes külföldi nyelvtanfolyamon való részvételének támogatására. A támogatásban várhatóan mintegy 140 000 diák részesülhet, erre a célra évi 90 milliárd forintot (körülbelül 280 millió euró) különítettek el, amely jelentős összegnek számít: a középfokú oktatásra fordított 2017. évi teljes közkiadás 12%-ának felel meg. A nyelvi tanulmányutak hatása azonban valószínűleg korlátozottan fog érvényesülni, mivel egyre kevesebb a képzett nyelvtanár.

A tankönyvkínálatot leszűkíti a tankönyvek kiadását és forgalmazását monopolizáló döntés. 2013-ban a tankönyvforgalmazási jog egyetlen terjesztőhöz, a KELLO Könyvtárellátó Nonprofit Kft.-hez került, így a magánterjesztőket kiszorították a piacról. 2019 márciusában az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB, 2019) megállapította, hogy a tankönyvterjesztési piac „monopolizációjával” az állam megsértette a vállalkozások tulajdonjogait. Az iskolák tankönyvekre rendelkezésre álló költségvetésükből csak az engedélyezett tankönyvek listájáról rendelhetnek. A független kiadók legtöbb tankönyve várhatóan eltűnik a 2019/2020-as tanévre, mert az Oktatási Hivatal 2019-ben nem újította meg engedélyüket.

6. A felsőoktatás korszerűsítése

A felsőoktatásban való részvétel szigorúbb feltételei valószínűleg visszaszorítják a felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányát. A frissdiplomások foglalkoztatási aránya 91,5% volt 2018-ban, ami jóval meghaladja a 85,5%-os uniós átlagot, tükrözve a magasan képzett munkaerő iránti jelentős keresletet. Az Európai Unión belül továbbá itt a legmagasabb a felsőfokú végzettséggel rendelkezők béprémiuma (OECD, 2017). A demográfiai visszaesés és a kivándorlási trendek⁹ fényében azonban a jelenlegi beiratkozási és diplomaszerezési tendenciák megnehezítik e jelentős kereslet kielégítését: a 30–34 évesek körében a felsőfokú végzettségűek aránya 2018-ban 33,7% volt, ami jóval alatta marad a 40,7%-os uniós átlagnak. A beiratkozások száma nagymértékben, 18%-kal csökkent 2012-ben, amikor a kormány bejelentette, hogy csökkenti az állami finanszírozású helyek számát, és bevezeti a hallgatói szerződés intézményét. 2020-tól kezdődően B2-szintű nyelvvizsga-bizonyítvány és emelt szintű érettségi vizsga lesz a feltétele valamennyi alapképzésbe való felvételnek, kivéve a rövid ciklusú felsőoktatási programokat. Ez tovább csökkentheti a jelentkezők így is alacsony számát, mivel jelenleg csupán 48%-uk rendelkezik B2-szintű nyelvvizsga-bizonyítvánnyal (MTA, 2018), míg a középiskolai tanterv csak a B1-szintű nyelvvizsgát tűzi ki célul. Az ombudsman megállapította, hogy az alkotmányos jogok megsértésének elkerülése érdekében a javasolt nyelvi követelmény mellett több emberi és egyéb erőforrást kellene rendelni a nyelvvizsgálathoz (Ombudsman, 2017).

A hallgatói ösztöndíjakat két lépésben emelik. 2019 februárjától a felsőoktatási intézmények egy főre jutó finanszírozását 119 000 forintról (~380 euró) 128 520 forintra emelték, 2020-ban ez az összeg el fogja érni a 166 600 forintot (~533 euró). Ezt a pénzt szociális ösztöndíj, hallgatói alaptámogatás és tanulmányi ösztöndíj formájában osztják szét a hallgatók között. A 2018/2019-es tanévben a frissen felvett hallgatók 78%-a került államilag támogatott helyre; a fennmaradó 22% önköltséges formában folytatja tanulmányait. Az állami finanszírozásban részesülő hallgatók legfeljebb 50%-a jogosult tanulmányi ösztöndíjra.

Az új finanszírozási modell várhatóan nagyobb rugalmasságot eredményez a felsőoktatási intézmények működésében. 2018 őszén a kormány a Budapesti Corvinus Egyetem felügyeleti és fenntartói jogait az Emberi Erőforrások Minisztériumától az Innovációs és Technológiai Minisztériumhoz utalta. 2019 közepén létrehozták a Maecenas Universitatis Corvini nevű közalapítványt, ezé az alapítványé lett az egyetem minden ingatlana és az állam jelentős vagyont utalt ki az alapítványnak, amelynek osztalékát az egyetem működtetésére lehet

⁹ Magyarország az egyetlen ország az Európai Unióban, ahol a kivándorló diplomások aránya magasabb, mint a kevésbé képzett csoportokban (Hárs, 2019).

felhasználni. Az egyetem így mentesül a minden közintézményre kiterjedő költségvetési törvény hatálya alól. Ez nagyobb rugalmasságot és autonómiát biztosít működése tekintetében, és módot ad az üzleti szférával folytatott hatékonyabb innovációs célú együttműködésre. A cél hatékonyabb működési modellek bevezetése a felsőoktatásban.

A nemrég elfogadott jogszabályi módosítások úgy tekinthetők, mint amelyek korlátozzák a tudományos élet szabadságát. Egy 2017-es jogszabályi módosítás úgy rendelkezik, hogy az Európai Gazdasági Térségen kívül eső, Magyarországon diplomát adó képzést folytató külföldi intézményeknek az anyaországban is képzést kell folytatniuk, és ezen intézményekre vonatkozóan a két állam között kétoldalú megállapodást kell kötni. A hatóságokkal folytatott hosszadalmas tárgyalások után a Közép-európai Egyetem, amelyet különösen aggasztott a módosítás, úgy döntött, hogy az amerikai diplomát adó képzéseit 2019. szeptembertől Bécsbe helyezi át.

2. szövegdoz: A diplomás pályakövetési rendszer (DPR)

Az Európai Szociális Alap (ESZA) projektje: TÁMOP-4.1.3.: A felsőoktatási szolgáltatások rendszerszintű fejlesztése

Időtartam: 2012. március–2015. február

Költségvetés: 1,57 milliárd Ft

Végrehajtó szerv: Educatio Kft. Az Oktatási Hivatallal közös konzorciumban

A DPR célja a diplomát adó képzésekre jelentkezők tájékoztatása a szakmai kilátásokról és a diplomát adó képzések munkaerő-piachoz való hozzáigazításának megkönnyítése.

A rendszer a diplomások pályafutására vonatkozó felmérésekből és különböző közigazgatási nyilvántartásokból nyer adatokat. A felmérési modul módszertanát és legfontosabb elemeit az ESZA projektje keretében dolgozták ki. Emellett több felsőoktatási intézmény részesült finanszírozásban saját, szabványosított módszertanon alapuló követési rendszerének kialakításához.

A felméréseket a diplomaszerezést követő 1., 3. és 5. évben végzik a diplomások pályafutásáról. Az adatintegrációs modul összeköti a Felsőoktatási Információs Rendszert és a Diákhitel Központot más köznyilvántartásokkal, többek között adó-, társadalombiztosítási és munkaügyi nyilvántartásokkal. A kutatási adatok 2019 októberétől egy mindenki számára hozzáférhető, kereshető internetes felületen lesznek elérhetők.

7. A szakképzés korszerűsítése

2019 márciusában fogadták el a szakképzés 2020/2021-es tanévtől kezdődő reformjának középtávú stratégiáját. A Szakképzés 4.0 stratégia célja a szakképzés vonzóbbá tétele és a korai iskolaelhagyás visszaszorítása. A szakgimnáziumokat – amelyekben több közismereti tartalmat oktatnak magasabb szinten – technikumra nevezik át, amelyekben érettségit és szakképesítést szerezhetnek a diákok. A kevésbé elméletorientált diákokat megcélzó szakközépiskolákat szakképző iskoláknak fogják hívni. Az első évben ágazati tantárgyakat oktatnak, majd ezt egy kétéves duális képzés követi. Az általános iskolát jelentős hiányosságokkal elvégző diákok egy 0., úgynevezett orientációs évfolyamot is elvégezhetnek, hogy megszerezzék a szakképzéshez szükséges alapvető készségeket. Az általános iskolát el nem végző diákok fél- és egyéves alapkészség-fejlesztő képzésen vehetnek majd részt.

További lépések történtek az oktatás és a munka világának jobb összehangolására. 2018-ban a szakképzésben frissen végzettek (ISCED 3. és 4. szint) 87,1%-os foglalkoztatási rátája jóval az uniós átlag (79,5%) fölött volt. 2018 szeptemberében az Innovációs és Technológiai Minisztérium megalakította a Szakképzési Innovációs Tanácsot, amely a kormány és az érdekelt felek közötti párbeszéd fóruma. A tanács feladatai közé tartozik a jövőbeli fejlesztések irányának meghatározása, az infrastrukturális fejlesztésre vonatkozó ajánlások megfogalmazása, valamint a szakképzés és felnőttoktatás tartalmi felügyelete. 2019/2020-tól kezdődően a vállalati gyakorlati oktatóknak el kell végezniük a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara által szervezett képzést, hogy gyakorlati oktatói képesítést szerezzenek.

A felsőoktatási modellnek megfelelően a szakképzési központoknál is bevezették a kancellári rendszert. 2019 januárjától létrejött a kancellári státusz: e felső vezetőket a kormány nevezi ki. A szakképzési központ vezetése továbbra is a főigazgató feladata, míg a kancellár

felelősségi körébe a különböző gazdasági, pénzügyi, jogi és foglalkoztatási ügyek mellett az általános vagyongazdálkodás tartozik. A központok működésével, felépítésével és gazdálkodásával kapcsolatos ügyekben a kancellár hozzájárulása szükséges.

8. A felnőttkori tanulás fejlesztése

A felnőttkori tanulásban való részvétel népszerűsítése továbbra is kihívás, főleg a munkanélküliek körében. A felnőtteknek csupán 6,0%-a, az uniós átlagnál (11,1%) jóval kevesebben vettek részt nemrégiben felnőttoktatásban. A munkavállalók négyszer inkább hajlandók a továbbképzésre, mint az álláskeresők. 2017-ben 858 000 (25–64 éves) felnőtt rendelkezett alacsony végzettséggel, míg az ennek megfelelő, csupán alapvető készségeket igénylő álláshelyek száma mindössze 438 000 volt. A felnőtt (16–74 éves) népesség 50%-ának nem kielégítőek a digitális készségei, míg ez az arány az Európai Unióban 43% (Európai Bizottság, 2019). Ebből arra lehet következtetni, hogy érdemi készségfejlesztési lépésekre van szükség az alacsonyan képzett népesség körében.

A képzettségbeli hiányosságok viszonylag nagy mértékűek Magyarországon. 2019 első negyedében valamelyest csökkent a nyilvántartott betöltetlen álláshelyek száma, amely továbbra is 34%-kal meghaladja a 2017-es ugyanezen időszak adatát (KSH, 2019). A szakképzésben az elmúlt években nagy hangsúlyt fektettek arra, hogy a tanterveket összhangba hozzák a vállalatok azonnali igényeivel. Jóllehet a gyártásban részt vevő cégek főként a középfokú szakképzettséggel és gyakorlati képzésben szerzett tapasztalattal rendelkező munkaerő iránti igényükről számolnak be, e munkavállalókat minden fizikai munkavégzéssel járó állás esetében kevésbé értékelik, mint a szakgimnáziumokból kikerülő munkavállalókat (Köllő, 2018).

9. Hivatkozások

Bükki, Eszter (2019). 'Vocational education and training in Europe: Hungary'. [A szakképzés Európában: Magyarország] *Cedefop ReferNet, A szakképzés Európában – Országjelentések, 2018.* http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2019/Vocational_Education_Training_Europe_Hungary_2018_Cedefop_ReferNet.pdf

Cedefop (hamarosan). 'Developments in vocational education and training policy in 2015-19: Hungary'. [Fejlemények a szakképzési politikában a 2015–2019-es időszakban: Magyarország] *Cedefop monitoring and analysis of VET policies [A szakképzési politikák Cedefop általi nyomon követése és elemzése].*

Cedefop (hamarosan). *Vocational education and training in Hungary: short description [A szakképzés Magyarországon: rövid leírás].* Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala

EJEB (2019): Az Emberi Jogok Európai Bírósága, KÖNYV-TÁR Kft. és társai kontra Magyarország <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22:%5B%22HUN%22%5D,%22appno%22:%5B%2221623/13%22%5D,%22documentcollectionid%22:%5B%22CHAMBER%22%5D%7D>

Európai Bizottság (2018): *Oktatási és Képzési Figyelő 2018, I. kötet* <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/volume-1-2018-education-and-training-monitor-country-analysis.pdf>

Európai Bizottság (2019): *Digital Economy and Society Index (DESI), 2019 Country Report, Hungary [A digitális gazdaság és társadalom fejlettségi mutatója (DESI), 2019-es országjelentés, Magyarország].* <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/scoreboard/hungary>

Eurydice (2018): *Teachers' and school heads' salaries and allowances in Europe* [Tanári és iskolaigazgatói fizetések és juttatások Európában], <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4bc4ecf6-d0f2-11e8-9424-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-78274729>

Felvi (2019): *Diplomás pályakövetés 2017. Adminisztratív Adatbázisok Integrációja – gyorsjelentés.* https://www.felvi.hu/felsooktatasihely/dpr/kiadvanyok/dpr_gyorsjelentés2017

FRA (2016), az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, *EU-MIDIS II: Second European Union Minorities and Discrimination Survey, Roma – Selected findings 2016* [Az Európai Unió második felmérése a kisebbségekről és a hátrányos megkülönböztetésről; Romák – Válogatott eredmények, 2016]. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2016-eu-minorities-survey-roma-selected-findings_hu.pdf

Kormány (2016): Magyarország Kormánya, *Fokozatváltás a felsőoktatásban középtávú szakpolitikai stratégia 2016.* http://www.kormany.hu/download/c/9c/e0000/Fokozatvaltas_Felsooktatásban_HONLAPRA.PDF

Hárs (2019): http://www.tarki.hu/sites/default/files/2019-02/137_159_Hars_elvanderlas.pdf

Köllő J. (2018): Köllő János: *Közelkép: Munkaerőhiány.* Megjelent: *Munkaerőpiaci Tükör 2017, Magyar Tudományos Akadémia, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont.* <https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2017/12/MunkaeropiaciTukor2016.pdf>

KSH, (2019): Központi Statisztikai Hivatal, *Üres álláshelyek száma és aránya.* 2.1.47. táblázat.

MTA (2018): Magyar Tudományos Akadémia, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, *A közoktatás indikátorrendszere 2017.* http://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2018/02/A_kozoktatás_indikátorrendszere_2017.pdf

MTA (2019): Magyar Tudományos Akadémia, Felügyelő Testület: *A törvényjavaslat nem elfogadható, visszavonása messzemenően indokolt.* https://mta.hu/mta_hirei/mta-felugyelo-testulet-a-torvenyjavaslat-nem-elfogadható-visszavonása-messzemenően-indokolt-109820

NESET (2018): NESET II, AR *The role and place of ECEC in integrated working, benefitting vulnerable groups such as Roma* [A koragyermekori nevelés és gondozás szerepe és helye az integrált munkavégzésben a kiszolgáltatott helyzetben lévő csoportok, többek között a romák javát szolgálva]. http://nesetweb.eu/wp-content/uploads/NESET_AR1_20182.pdf

NPK (2019): *A Nemzeti Pedagógus Kar Országos Elnökségének javaslatai a pedagógus illetmények rendezésével kapcsolatban* <http://nemzetipedkar.hu/a-nemzeti-pedagogus-kar-orzagos-elnoksenek-javaslatai-a-pedagogus-illetmenyek-rendezesevel-kapcsolatban/>

OECD (2018): *Education at a Glance 2018 [Pillanatkép az oktatásról 2018]*. https://www.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2018_eag-2018-en

OECD (2019a): *TALIS 2018 Results [A 2018-as TALIS-felmérés eredményei] (I. kötet): Teachers and School Leaders as Lifelong Learners, TALIS [Tanárok és iskolavezetők mint egész életen át tanulók]*. https://www.oecd-ilibrary.org/education/talis-2018-results-volume-i_1d0bc92a-en

OECD (2019b): Echazarra, A. and T. Radinger (2019), "Learning in rural schools: Insights from PISA, TALIS and the literature" [Tanulás a vidéki iskolákban: a PISA- és a TALIS-felmérésekből, valamint a szakirodalomból levont tanulságok], az OECD 196. sz. oktatási munkadokumentuma, <http://dx.doi.org/10.1787/8b1a5cb9-en>.

OH (2018a): Oktatási Hivatal: *A középfokú felvételi eljárás a 2017/2018. tanévben.* https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/beiskolazas/prezentaciok/kifir_oh_2018_honlapra_20180621.pptx.

OH (2018b): Oktatási Hivatal: *Végzettség nélküli iskolaelhagyás.* https://www.oktatas.hu/koznevelas/vegzettseg_nelkuli_iskolaelhagyas

OH (2018c): Oktatási Hivatal: *Országos kompetenciamérés 2017 – Országos jelentés.* https://www.kir.hu/okmfit/files/OKM_2017_Orszagos_jelentes.pdf

OH (2018d): Oktatási Hivatal: *Diplomás Pályakövetés 2017.* https://www.feivi.hu/pub_bin/dload/felsooktatasimuhely/DPR/DPR_Gyorsjelentés_2017.pdf

Ombudsman (2017): *Az alapvető jogok biztosának jelentése az AJB-360/2017. számú ügyben.* http://nyelvtudasert.hu/cms/data/uploads/jelentes-a-felsooktatasi-felveteli-nyelvvizsga-koevetelmenyeirol-360_2017.pdf

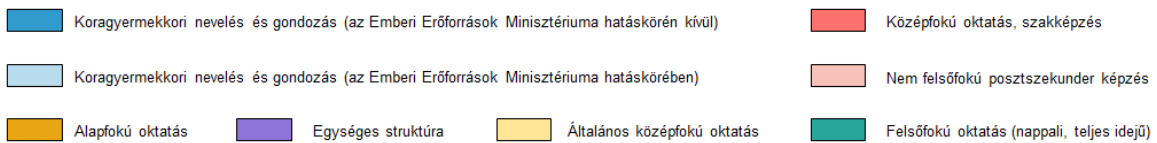
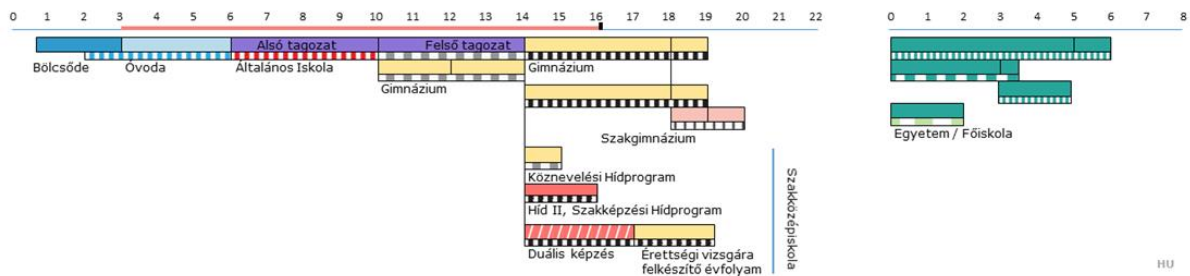
Radó P. (2018): *A közoktatás szelektivitása mint a roma szegregáció általános kontextusa.* Megjelent: *Én vétkem, Motiváció Oktatási Egyesület.* <http://mek.oszk.hu/18200/18263/>

T-TUDOK (2018b): T-TUDOK: *A Biztos Kezdet Gyerekházak heterogenitása.* https://gyerekesely.tk.mta.hu/uploads/files/Heterogenitas_vizsgalat_BK_2018_honlap_veg_MM.pdf

I. melléklet: A fő mutatók forrásai

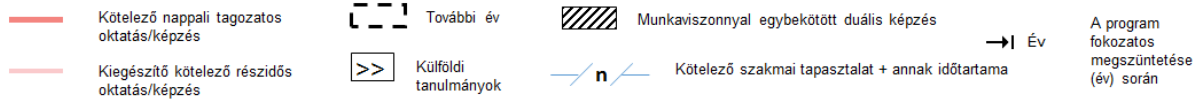
Mutató	Eurostat internetes adatkód
Az oktatást és a képzést korán elhagyók	edat_lfse_14 + edat_lfse_02
A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya	edat_lfse_03 + edat_lfs_9912
Koragyermekori nevelés és gondozás	educ_uoe_enra10
Alulteljesítés szövegértésben, matematikában, tudományokban	OECD (PISA)
A frissen végzettek foglalkoztatási rátája	edat_lfse_24
A tanulásban részt vevő felnőttek aránya	trng_lfse_03
Oktatásra fordított közkiadások a GDP arányában	gov_10a_exp
Az állami és magánintézményekre fordított kiadások tanulónként	educ_uoe_fini04
Tanulási célú mobilitás:	
– Diplomamobilitás keretében végzett hallgatók	<i>A JRC számszaki ellenőrzésének alapja: Eurostat- / UIS- / OECD-adatok</i>
– Hallgatók kreditmobilitása	

II. melléklet: Az oktatási rendszer szerkezete

Az ISCED 2011 szinteknek való megfeleltetés:

	ISCED 0		ISCED 1		ISCED 2		ISCED 3
	ISCED 4		ISCED 5		ISCED 6		ISCED 7

Forrás: Európai Bizottság/EACEA/Eurydice, 2018. Az európai oktatási rendszerek szerkezete, 2018/19: Sematikus grafikonok. Eurydice-adatok és -ábrák. Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala.

Az e jelentéssel kapcsolatos észrevételeket és kérdéseket szívesen fogadjuk az alábbi e-mail-címeiken:

Ruszthy Livia

Livia.Ruszthy@ec.europa.eu

vagy

EAC-UNITE-A2@ec.europa.eu

Összefoglaló

Az országközi elemzés legfontosabb megállapításai

Az országelemzés legfontosabb megállapításai

Összefoglaló

Úgy tartják, hogy a diákok tanulási eredményeire az összes iskolai tényező közül a tanárok vannak a legnagyobb hatással. E tekintetben el kell mondani, hogy az Európai Unióban az oktatásra fordított közkiadások több mint 60%-át¹⁰ a tanároknak költik. Az iskolai eredmények, illetve az oktatás és képzés hatékonyságának javítására irányuló szakpolitikai törekvések esetében a tanárok szerepe jellemzően alapos vizsgálat tárgya, és a döntéshozók keresik a módját annak, hogy a tanárok hogyan nyújthatnának kiemelkedő teljesítményt megterhelő szakmájukban. Az OECD TALIS-felméréséből nyert friss adatok segítenek tisztábban látni a tanárokat illetően. A 2019. évi Oktatási és Képzési Figyelő ennek a nemrégiben végzett felmérésnek az adataira hagyatkozik, és az iskolai tanárokról vonatkozóan egy célzott elemzést is magában foglal. A tanárok motivációjával, egész életen át tartó tanulásával és életpályájával kapcsolatos egyedülálló információforrásként a 2018. évi TALIS-felmérésben található új adatok segítségével lehetnek a szakpolitikai döntéshozóknak a problémák megelőzésében és kezelésében, következképp a tanároknak rejlő lehetőségek teljes körű kiaknázásában.

A tanároknak szentelt rész után a 2019-es figyelő az Európai Unió Tanácsa által az oktatás és a képzés terén folytatott európai együttműködés 2020-as stratégiai keretrendszerének égisze alatt kitért jelenlegi célokat (uniós referenciamutatók) veszi elemzés alá. A jelentés e része bemutatja a kora gyermekkori nevelésben és gondozásban részesülőkkel, a korai iskolaelhagyással, a felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányával, az alapkészségek terén mutatkozó gyenge teljesítménnyel, a frissen végzettek foglalkoztatási rátájával, a felnőttoktatással és a felsőoktatásban a tanulási célú mobilitással kapcsolatos legfrissebb adatokat. Ezt követően a 2019. évi figyelő elemzést közöl az egyéb, már jól ismert vagy újonnan meghatározott prioritásoknál alkalmazott oktatási mutatókról, többek között a vállalkozásoktatásra, a digitális oktatásra és a többnyelvűsége vonatkozóan. A jelentés az oktatásra és képzésre fordított közkiadások elemzésével zárul.

A tanulás középpontjában a tanár

A tanárokat illetően az oktatási rendszerek az egész Európai Unióban számos problémába ütköznek. Több ország van, ahol vagy minden tekintetben vagy bizonyos tantárgyak (jellemzően a természettudományok, a technológia, a mérnöki tudományok és a matematika) esetében, illetve egyes földrajzi területeken pedagógushiány várható, illetve már most is tapasztalható. Figyelembe véve az 50. életévüket betöltött vagy annál idősebb tanárok arányát, a következő évtizedben a 2018. évi TALIS-felmérésben részt vevő 23 országban a pedagógusállomány körülbelül egyharmadát meg kell újítani. Ugyanebben az időszakban a középiskolai tanárok mintegy felét pótolni kell majd legalább öt uniós tagállamban (Olaszország, Bulgária, Litvánia, Észtország, Görögország és Lettország, az első három országban az általános iskolai tanárok esetében is ez a helyzet).

A pedagógusállomány sikeres frissítéséhez olyan kulcsfontosságú tényezők esetében van szükség cselekvésre, mint a tanárképzést választó diákok száma, a pályakezdő tanárok száma és a munkájukat befejező tanárok száma. E probléma kezeléséhez vonzóbbá kell tenni a szakmát, és jó munkakörülményeket kell biztosítani a folyamatos szakmai tevékenységhez.

¹⁰ Az Oktatásügyi és Kulturális Főigazgatóság számításai az Eurostat általános kormányzati pénzügyi statisztikái alapján, referenciaév: 2017 ([gov_10a_exp](#)).

A felmérés adatai szerint az Európai Unióban az alsó középfokú oktatásban csupán a tanárok 18%-a véli úgy, hogy szakmája társadalmi elismertségnek örvend; ez az arány a tanítással töltött évek számának növekedésével tovább csökken. Ugyancsak jelentősen csökken több uniós országban is a tapasztaltabb tanárok körében azok aránya, akik még mindig a tanári hivatást választanák. Összességében külön kihívást jelent a férfiak tanári pályára csalogatása, különösen az alapfokú és az azt megelőző oktatásban, ahol a női pedagógusok aránya eléri a 85%-ot, illetve a 96%-ot.

A tanári fizetések nem mindig érik el más, hasonló végzettségű szakemberek fizetését. Azok közül az uniós tagállamok közül, ahol létezik erre vonatkozó adat, négy országban (Csehország, Szlovákia, Olaszország és Magyarország) az oktatás minden szintjén kevesebbet keresnek a tanárok, mint a felsőfokú végzettséggel rendelkező más munkavállalók fizetésének 80%-a. A középfokú oktatásban a tanárok törvényben előírt bére többnyire magasabb a felső középfokú oktatásban, mint az alsó középfokú oktatásban.

Speciális profilú tanárokból is hiány mutatkozik. Az Európai Unióban az alsó középfokú oktatást nyújtó iskolák igazgatóinak majdnem 40%-a látja úgy, hogy a sajátos nevelési igényű tanulókat oktató tanárok hiánya az oktatás minőségének rovására megy az iskolában. Az igazgatók szerint a multikulturális vagy többnyelvű környezetben való tanításban és a hátrányos társadalmi-gazdasági háttérű diákok tanításában kompetens tanárokból is hiány van (mindkettőből Franciaországban, Olaszországban és Portugáliában a legsúlyosabb a hiány). Ez a második típusú hiány a változásokra vezethető vissza (technológia, az osztályok sokszínűsége), és arra hívja fel a figyelmet, hogy mind az alap-, mind a továbbképzést javítani kell.

Mi több, a változó technológiai és demográfiai háttérnek köszönhetően a tanároknak minden eddigénél nagyobb szükségük van új készségekre, többek között ahhoz, hogy kezelni tudják az osztályok kulturális és nyelvi sokszínűségét, tanítani tudjanak a technológiagazdag környezetben, és hogy elsajátítsák a kollaboratív tanítás gyakorlatát. Míg a tanárok 92%-a állítja, hogy rendszeresen részt vesz szakmai fejlesztésen, 21% nyilatkozott úgy, hogy további képzésre lenne szüksége a sajátos nevelési igényű diákok tanításával kapcsolatban, 16% úgy, hogy az információs és kommunikációs technológiák (IKT) használatával kapcsolatban, mintegy 13% pedig úgy, hogy a többnyelvű és multikulturális környezetben való tanítással kapcsolatban.

Növekvő részvételi arány az oktatásban és végzettség: az elmúlt évtized legfontosabb eredményei

Az elmúlt évtizedben az Európai Unióban drasztikusan megnőtt a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya, így teljesült az az uniós cél, hogy a 30–34 éves korosztályban legalább 40% legyen a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya, amely 2009-ben még csak 32% volt. E növekedés ellenére egyértelmű egyenlőtlenségek figyelhetők meg a végzettséget illetően. Átlagosan például több nő (45,8%) szerez felsőfokú végzettséget, mint férfi (35,7%), a különbség pedig egyre nagyobb lett az elmúlt években. A nők jellemzően korábban fejezik be felsőfokú tanulmányaikat, mint a férfiak. Továbbá a felmérésben részt vevő országokban vagy más uniós tagállamban született fiatal felnőttek közül többen szereznek felsőfokú végzettséget, mint a nem uniós tagállamban született kortársaik (41,0%, illetve 35,8%). A felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányának növelését célul kitűző szakpolitikai intézkedéseket áttekintve azonban látható, hogy az uniós tagállamoknak kevesebb mint a felében határoztak meg konkrét célokat az alulreprezentált csoportok, például a fogyatékossgal élők, migránsok vagy hátrányos helyzetű diákok felsőoktatásban való részvételének támogatására.

A 4. életévüket betöltött gyermekek körében nőtt a kora gyermekkori nevelésben való részvétel, ez mára lényegében általánossá vált. A 3 év feletti gyermekek között is magas a kora gyermekkori nevelésben részt vevők aránya. Bár az általános népesség körében megfigyelt részvételi arány 90%, ez a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett gyermekek csoportjában azonban csak 77,8%. Megállapították, hogy a kisgyermekkori részvétel az oktatásban

kedvezően hat a későbbi tanulási eredményekre, különösen a hátrányos társadalmi-gazdasági háttérű gyermekek esetében. Megoldást kell találni arra, hogy a gyermekek a korai életévekben egyenlő eséllyel részesülhessenek oktatásban.

Az oktatás és a képzés terén folytatott európai együttműködés keretrendszerének 2009-es kezdete óta számottevően csökkent azoknak a fiatal felnőtteknek az aránya, akik még felső középfokú végzettséget sem szerezve hagyják el az iskolát. Uniós szinten legalábbis ez a folyamat megállt 2016 után. 2016-ot és 2018-at összevetve e mutató tekintetében előrelépés volt tapasztalható a nagyobb országokban, például Spanyolországban vagy Lengyelországban, és más országokban is, többek között Romániában, Hollandiában és Portugáliában. Ezt azonban ellensúlyozzák a más országokban, például Olaszországban, Svédországban, Dániában, Szlovákiában és Észtországban (népességszám szerinti csökkenő sorrend) megfigyelhető kedvezőtlen fejlemények. Az elmúlt 2 évben ráadásul mind az Európai Unióban, mind az azon kívül született fiatal felnőttek körében nőtt a korai iskolaelhagyók aránya (előbbieket 2016 és 2017, míg az utóbbiaknál 2017 és 2018 között). A korai iskolaelhagyók arányának csökkentése továbbra is prioritása és célja az Európai Uniónak, mivel azok körében, akik felső középfokú végzettség nélkül kerülnek ki az oktatásból, alacsonyabb lesz a foglalkoztatási ráta és a felnőttoktatásban való részvétel aránya.

A következő évtized legnagyobb kihívása: az iskolai eredmények javítása és a tanulásban részt vevő felnőttek arányának növelése

Az oktatásban való részvétel a beiratkozásra és a képezésekre vonatkozó adatokkal, illetve a teljesítményt vizsgáló teszttel mérhető. Utóbbiból az derül ki, hogy az az uniós cél, miszerint 2020-ra 15% alá kell csökkenteni az alulteljesítő 15 évesek arányát¹¹, továbbra is kihívást jelent, főként a hátrányos társadalmi-gazdasági háttérű diákok esetében. Ha egy diáknak 15 éves korban nem sikerül megoldania alapvető matematikai, olvasási vagy természettudományos feladatokat, az hatással lesz a továbbtanulási esélyeire és arra, hogy talál-e állást a későbbiekben és meg tudja-e tartani azt, tud-e lépést tartani a gyors ütemű technológiai változásokkal, és képes lesz-e fejlődni mint állampolgár. 2012 és 2015 között az Európai Unió valójában még távolabb került e cél teljesítésétől. Az Európai Unióban a diákok megközelítőleg egyötöde nem képes alapvető olvasási feladatok megoldására, arányuk a természettudományok és a matematika esetében valamivel még ennél is magasabb (2015-ös adat). A kevésbé kedvező vagy olykor rossz háttér ellenére a más országban született, hátrányos társadalmi-gazdasági helyzetű diákok mintegy egynegyede oktatás szempontjából reziliensnek tekinthető. A nagyobb reziliencia irányába ható tényezők közé tartoznak a szigorúbb tanulmányi elvárások és az osztályismétlés hiánya, míg az iskolától való elszakadás (például órai hiányzás és droghasználat) negatívan hat a rezilienciára. Az iskola szintjén az iskolai értékelések alkalmazása, a diákok teszteredményeinek összekapcsolása a tanárok teljesítményével, a megfelelő mennyiségű tanulószoba rendelkezésre állása és a magasabb társadalmi-gazdasági státuszú diákok jelenléte mind olyan tényező, amely pozitívan befolyásolja a rezilienciát.

Az évek során korlátozott növekedés volt megfigyelhető az Európai Unióban az utolsó 4 hétben oktatásban vagy képzésben részesülő felnőttek arányában – arányuk a 2008. évi 9,5%-ról 2018-ban 11,1%-ra emelkedett. Ezenfelül gyakorlatilag minden uniós országra jellemző, hogy a legkisebb valószínűséggel az alacsony képzettséggel rendelkezők és a semmilyen képzettséggel nem rendelkezők tudják kihasználni ezt a lehetőséget, noha nekik lenne a legnagyobb szükségük a tanuláshoz való hozzáférésre. A felnőttek oktatásban való részvételénél számít a kor és a végzettség. A fiatal felnőttek (25–34 évesek) négyszer nagyobb valószínűséggel vesznek részt oktatásban, mint az 55–64 évesek. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők szintén négyszer nagyobb valószínűséggel vesznek részt oktatásban, mint a legfeljebb felső középfokú végzettségűek.

¹¹ Az erre a referenciamutatóra vonatkozó adatok az OECD PISA-felméréséből származnak. A 2. szint alatti pontszámot elérő diákok alulteljesítőnek tekintendők.

A későbbi élethez és a foglalkoztatáshoz szükséges kompetenciák elsajátítása

Kutatások régóta megállapították, hogy a külföldi tanuláshoz kedvező hatásai vannak. A transznacionális tanulási célú mobilitás összefügg a későbbi mobilitással, a magasabb keresettel és a munkanélküliség kisebb kockázatával. Az európai felsőoktatási térség¹² egyik célkitűzése, hogy a tanulási célú mobilitás mindenki számára valósággá váljon. 2017-ben a diplomások 11,6%-a „volt mobil”, ami azt jelenti, hogy tanulmányait részben vagy végig külföldön folytatták. 8%-uk töltött rövid időt külföldön, míg 3,6%-uk más országban szerezte meg diplomáját. Az Erasmus+ program az uniós diplomások mintegy felének támogatta a külföldön töltött rövid tanulmányi időszakát. Mindent összevetve (csökkenő sorrendben) Luxemburgban, Cipruson, Hollandiában és Finnországban magas a mobil diplomások aránya. Ami az országokba irányuló mobilitást illeti, a tanulmányaik egy részét az országban teljesítő hallgatók aránya az oktatási rendszer vonzerejének fokmérője is lehet. E mutatót illetően az országba irányuló diplomások aránya és száma tekintetében egyaránt az Egyesült Királyság áll az élen.

Van néhány kulcskompetencia (avagy a tudás, készségek és attitűd kombinációja), amely segít az életlehetőségek megteremtésében, a munkaerőpiacra lépés megkönnyítésében és az karrierkilátások javításában. A vállalkozásoktatásban való részvétel például átlagosan 35%-kal növeli annak az esélyét, hogy a résztvevő a későbbiekben vállalkozói tevékenységet folytasson. Ebből a 35%-ból 7 százalékpontos növekedés annak köszönhető, hogy a résztvevők kedvezőbben ítélik meg saját vállalkozói készségeiket. A rendelkezésre álló adatok azonban azt mutatják, hogy az Európai Unióban a vállalkozásoktatásban való részvétel többnyire opcionális, és csak néhány országban kötelező.

Mindemellett az oktatási gyakorlatok javítása tekintetében a digitális technológiákban rejlő lehetőségeket visszafogják azok a kihívások, amelyekkel az oktatási rendszerek a mai napig szembesülnek. A sikeres digitális transzformációhoz az iskoláknak támogatniuk kell a tanárok pedagógiai célú digitális kompetenciáját, innovatív pedagógiai módszereket kell kidolgozniuk és gondoskodniuk kell az iskolák digitális felszereltségéről és a jobb összeköttetéséről is. A digitális értékeléshez szükséges kapacitásépítést a tanulók, tanárok, iskolák és oktatási rendszerek esetében is el kell végezni.

A több idegen nyelv ismerete szintén javíthatja az elhelyezkedési esélyeket. Összességében Európában 2005 és 2015 között az alapfokú és a középfokú oktatásban is emelkedett azoknak a diákoknak a száma, akiknek kötelező volt idegen nyelvet tanulniuk. Az előbbi esetben az általános iskolás gyermekek 83,7%-a legalább egy idegen nyelvet tanult 2014-ben, míg ez az arány majdnem egy évtizeddel korábban csak 67,3% volt. Az alsó középfokú oktatásban 2015-ben a diákok 59%-a két idegen nyelvet tanult, arányuk 2005-ben 46,7% volt.

A frissen végzettek foglalkoztatási rátája a 2013-ban elért mélypontot (75,4%) követően folyamatosan nőtt az Európai Unióban. A 2018. évi 81,6%-ot nézve elmondható, hogy a ráta immár megközelíti a 2008-as válság előtti 82%-os mértéket. Egyes országokban a frissen végzettek foglalkoztathatóságán azonban még mindig érződik a válság hatása, főként Görögországban és Olaszországban, ahol a frissen végzettek foglalkoztatási rátája 55% körül

¹² 2017 novemberében az EU vezetői összeültek Göteborgban, hogy megvitassák Európa szociális dimenzióját, így többek között az oktatás és kultúra kérdését. Az Európa jövőjéről szóló vita részeként a Bizottság bemutatta az európai oktatási térségre vonatkozó elképzelését és a térség 2025-ig történő kialakításához vezető konkrét lépéseket. Az európai oktatási térség egyik fő célkitűzése, hogy a tanulási célú mobilitás mindenki számára valósággá váljon, amit az Erasmus+ program és az Európai Szolidaritási Testület pozitív tapasztalataira építkezve, az azokban való részvétel fokozásával, valamint az európai diákigazolvány létrehozásával kíván elérni, amely utóbbi új, felhasználóbarát módon tenné lehetővé a hallgatók tanulmányi eredményeire vonatkozó információk tárolását. A mobilitásnak az európai oktatási térségben történő felélénkítésére irányuló egyéb intézkedések közé tartozik a diplomák kölcsönös elismerését biztosító új folyamatok bevezetése, a nyelvtanulás javítása, az európai egyetemek hálózatának létrehozása, valamint a tanárok és mobilitásuk támogatása.

mozog. A középfokú oktatásból szakképesítéssel kikerülőkkel összehasonlítva a nem szakirányú képzést elvégzők nehezebben tudnak elhelyezkedni a munkaerőpiacon (66,3 % a 79,5 %-kal szemben). A felsőfokú végzettséggel rendelkezők foglalkoztatási aránya 2018-ban 85,5 % volt.

Az oktatásra fordított közkiadások

2017-ben az uniós tagállamok átlagosan bruttó hazai termékük (GDP) 4,6%-át költötték oktatási rendszereikre. Ez az arány a 2014. évi 4,9%-ról kismértékben ugyan, de folyamatosan csökkent az elmúlt néhány évben. Átlagosan az uniós országok az oktatásra fordított közkiadások mintegy egyharmadát költik az alapfokú és azt megelőző oktatásra, 41%-át a középfokú oktatásra és 15%-át a felsőoktatásra. A különböző oktatási szektorokat nézve a középfokú és a posztsekunder oktatásra fordított reálkiadások csökkentek (2016 és 2017 között 1,3%-kal), míg az alapfokú és az azt megelőző oktatás (1,4%-kal), valamint a felsőoktatás (1,7%-kal) esetében nőttek.

Az oktatásra költött kiadások eddig nagyrészt a demográfiai változásoktól függetlenül alakultak, ez alól csak a felsőoktatásra fordított kiadások képeznek részben kivételt. Miután számos uniós országban várhatóan csökkenni fog az iskolás korú népesség, az egy hallgatóra eső kiadások valószínűleg még változatlan költség mellett is emelkedni fognak.

Az országokra vonatkozó legfontosabb megállapítások

Ausztria

A pedagógushiány megelőzéséhez Ausztriának elegendő hallgatót kell tanárképzésre csábítani, és javítania kell folyamatos szakmai fejlesztésüket. A felsőoktatásra fordított befektetés célja a tanulási környezet javítása. A digitális kompetencia javítása prioritás az oktatási és képzési rendszerben. A nemrégiben elindított reformok megtorpanása gyengítheti a migráns háttérű diákok integrációját és a hátrányos szociális helyzetű diákok oktatási eredményeinek javítását célzó intézkedéseket.

Belgium

A Flamand Közösség (BE fl) 2019 szeptemberétől kezdődően az oktatás minden szintjén reformokat hajt végre, többek között bevezeti a duális képzést. A Francia Közösség (BE fr) szintén iskolai reformokat indít, 2020 szeptemberétől első lépésként az irányításban, majd az új kibővített közös tantervben lesznek változások, és a tanárképzés reformjára is sor kerül. Belgium az egyik olyan uniós ország, amely a legtöbbet költi az oktatásra, az oktatási eredmények azonban viszonylag gyengék, így van mit tenni a hatékonyságot és eredményességet illetően. Az egyenlőtlenségek mérséklése és az eredmények javítása érdekében a tanároknak több támogatásra van szükségük az osztálytermi sokszínűség kezeléséhez. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya magas, de továbbra is jelentős egyenlőtlenségek mutatkoznak a régiók és a különböző csoportok között.

Bulgária

Folytatódik az oktatási és képzési rendszer modernizációja, de a színvonal, a munkaerőpiaci relevancia és az integráció továbbra is kihívást jelent. A demográfiai trendek és az egyre nagyobb képzettségbeli hiányosságok arra utalnak, hogy Bulgáriának hatékonyabban kell jelenlegi és jövőbeli munkaerőjébe befektetnie. Égető szükség van a felnőtt népesség tovább- és átképzésére, ugyanakkor alacsony a felnőttek részvételi aránya az oktatásban. A tanári hivatás társadalmi elismertsége alacsony, a pedagógusállomány öregszik. A szakma vonzerejének növelésére tett intézkedésként emelkednek a tanári fizetések. Lépéseket tettek a szakképzés munkaerőpiaci relevanciájának növelésére.

Ciprus

A tanári hivatás rendkívül vonzó. A fejlesztését célzó reformok ígéretesek, de azokat fenn kell tartani és ki kell terjeszteni. Reformokat vezetnek be a színvonalas kora gyermekkori nevelés és gondozás előmozdítására. A korai életévekben azonban nem kielégítő az ellátás. Tovább emelkedett a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya, a készségek kihasználatlansága azonban még mindig problémát jelent, tekintettel a ciprusi munkaerőpiac sajátosságaira. Intézkedéseket hoztak a szakképzés és a felnőttoktatás fejlesztésére, de mindkét szektor esetében továbbra is alacsony a részvételi arány, és e két szektor továbbra sem vonzó.

Csehország

Csehország folytatja a szakképzés munkaerőpiaci igényekhez való igazítását. A hatóságok jól használják fel az uniós forrásokat a reformok támogatására. Előrelépés történt az inkluzív oktatás terén, a roma népességet megcélzó intézkedések viszont továbbra is korlátozottak. A tanári hivatás továbbra sem vonzó.

Dánia

Az egyetemi oktatás az abban bevezetett változásoknak köszönhetően rugalmasabbá és munkaerőpiac-barátabbá vált, de még mindig kevés a TTMM-területeken végző hallgató. Megnövelték a tanulószereződéses gyakorlati képzések számát, és intézkedéseket hoznak a

felnttktatás előmozdítására. A kisebb oktatási költségvetés hatását megérik az iskolák és az egyetemek. Jelentős helyi eltérések tapasztalhatók a migráns háttérű fiatalok iskolai teljesítményében.

Egyesült Királyság

Lépéseket tesznek a szakmát nagy számban elhagyó tanárok pótlására. Angliában egyre több az ún. school academy (állami finanszírozású, nem önkormányzati irányítás alatt álló nonprofit iskolák), de sok ilyen iskolán nagy a pénzügyi nyomás. Nem tudni, hogy mik lesznek a brexit következményei az Egyesült Királyság felsőoktatására nézve, de az esetlegesen kieső kutatási célú uniós támogatás és az országba érkező kevesebb hallgató problémájának kezelésére szakpolitikai válaszokra lesz szükség. Anglia új képesítéseket vezet be a felső középfokú szakképzésben folyamatban lévő reformok részeként.

Észtország

Észtország oktatási stratégiát dolgoz ki a 2021–2035-ös időszakra azzal a céllal, hogy a munkaerőpiaci és társadalmi változásokra válaszul fokozatos változásokat vezessen be a rendszerben. A demográfiai trendeknek és az oktatási és képzési rendszer munkaerőpiaci igényekre való korlátolt reagálási képességének köszönhetően továbbra is probléma a készségi kínálat és a munkaerő-kereslet összehangolása. Hosszabb távú kihívást jelent az oktatási rendszer működése szempontjából a pedagógusállomány öregedése, és az, hogy nem vonzó a tanári hivatás. A felnttktatásban való részvétel aránya rekordmagasságot ért el, de továbbra is nagy szükség van tovább- és átképzésre.

Finnország

Bár magas a tanári hivatás presztízse, és vonzó pályának számít, tanárihiány tapasztalható az óvodai nevelésben és a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásában. Megfigyelhető volt némi növekedés az oktatásban fennálló egyenlőtlenségek terén, és csökkentek az oktatásra fordított kiadások. A felsőoktatás színvonalát, eredményességét és nemzetköziesedését új szakpolitikai intézkedésekkel kívánják javítani. Nagy a kereslet az IKT-diplomások iránt, amelyet nehéz kielégíteni. Folyamatban van a szakképzés reformjának végrehajtása, és a felnttktatás előmozdítására is terveznek reformokat.

Franciaország

Folytatódik az oktatási eredmények javítására és az egyenlőtlenségek mérséklésére irányuló munka, amely a tanárok támogatását célzó és finanszírozási intézkedéseket is magában foglal. Az új oktatási törvény 3-tól 18 éves korig terjeszti ki a tankötelezettséget. A hatóságoknak meg kell birkóznuk azzal a kihívással, hogy a gyors ütemű reformok mellett az érdekelt felekkel is konzultálni kell az optimális hatás és annak érdekében, hogy a reformokat magukénak érezzék. Teljes lendülettel folyik a szakképzési reform megvalósítása.

Görögország

A tanári hivatás rendkívül vonzó Görögországban, a szakmai hozzáértés javítására adódó lehetőségek és az azt célzó kezdeményezések terén azonban hiányosságok tapasztalhatók. Az oktatásra kevesebbet költenek, mint a legtöbb uniós országban, és azt is főként a fizetésekre fordítják. tovább csökkent a korai iskolaelhagyók aránya, különösen vidéken. Az oktatásból kikerülők továbbra is nehezen találnak munkát, igaz ez a magas szintű képzettséggel rendelkezőkre is. Intézkedéseket hoztak a felsőfokú végzettséggel rendelkezők külföldre csábításának megakadályozására, de a görög egyetemek nemzetköziesítése nem eléggé előrehaladott.

Hollandia

A korai iskolaelhagyók aránya az Európa 2020 stratégiában meghatározott nemzeti cél alatt marad, mindazonáltal enyhén emelkedett. Hollandiában egyre nagyobb a pedagógushiány mind az

alapfokú, mind a középfokú oktatásban. A 2019–2022-es minőségügyi megállapodások célja a szakképzés színvonalának javítása. A holland felsőoktatás egyre több külföldi hallgatót vonz.

Horvátország

Folyamatban van a tantervi reform kísérleti végrehajtása és a reform teljes körű végrehajtásának előkészítése. A szakképzésben is zajlanak reformok. A kora gyermekkori nevelésben és gondozásban való részvételt hátráltatja a pedagógus- és a helyhiány. A tanításra átlagosan fordított nagyon rövid idő meghosszabbítására irányuló terveknek köszönhetően javulhatnak a gyenge oktatási eredmények.

Írország

Írország szilárd keretrendszerrel rendelkezik a jól képzett tanári állomány biztosítására, és további terveket készít az újonnan felmerülő igények kielégítésére, többek között a tanárhiány kezelésére. A korai iskolaelhagyók aránya tovább csökkent, a kora gyermekkori nevelésben és gondozásban való részvételt új nemzeti programok hivatottak támogatni. A megemelt oktatási kiadások ellenére a felsőoktatásra költött források nem tartanak lépést a növekedő hallgatói létszámmal. Írországban kezdeményezésekkel segítik a továbbképzést és a felnőttoktatásban való részvétel fokozását, de továbbra is nagy a népességben az alacsonyán képzett felnőttek száma.

Lengyelország

A korai iskolaelhagyók aránya tovább csökken, és továbbra is alacsony a részvételi arány a kora gyermekkori nevelésben és gondozásban a 3 év alattiak körében. A felsőoktatási reformot elindították, és az jelentős változásokat hozott a felsőoktatási intézmények működésében. Az iskolarendszerben 2017-ben végrehajtott változtatások szervezeti, pénzügyi és tantervi problémákat eredményeznek. További problémák tapasztalhatók a tanári fizetésekkel, az újonnan felmerülő hiányok, valamint az alap- és továbbképzéssel összefüggésben. Továbbra is alacsony a részvétel a felnőttoktatásban.

Lettország

Lettország már teljesítette és meg is haladta az Európa 2020 stratégia keretében kitűzött céljait. Lettországnak az új kompetenciaalapú tanterv segítségével további javulást kell elérnie a tanulási eredmények tekintetében, személyre szabottabb megközelítést kell alkalmaznia a kockázatnak kitett diákok esetében, és támogatnia kell a sajátos nevelési igényű tanulók integrációját. Egyre nagyobb a szakképzésbe beiratkozók száma, és a szakképzést elvégzők foglalkoztatási rátája is javul, bár mindkettő elmarad az uniós átlagtól. Üdvözlendő, hogy fokozatosan emelkednek a felsőoktatásra fordított kiadások és fokozatos változásokat hajtanak végre a minőségbiztosításban, de a szektor továbbra is széttöredezett és nemzetközi viszonylatban nem túl versenyképes.

Litvánia

A tanulók számában és a pedagógusállomány jelenlegi alakulásában megfigyelhető tendenciák átfogó stratégiát tesznek szükségessé a tanárkínálat és tanárkereslet kezelése tekintetében. A kulcskompetenciák és a fontos készségek javítása továbbra is prioritás marad minden szinten. A nyomonkövetési és értékelési rendszerek további fejlesztése segíthet az oktatás és képzés minőségének javításában. Intézkedések léptek érvénybe az oktatási rendszer általános hatékonyságának növelése érdekében, de megvalósításukhoz további lépésekre lesz szükség. Hiányoznak az alacsony felnőttoktatási részvételi arány kezelésére irányuló szakpolitikai intézkedések.

Luxemburg

2018-ban az óvodapedagógusi és tanítói képzés rugalmasabb felvételi követelményeinek köszönhetően többen jelentkeztek az ilyen képzésekre. A diákok teljesítményét nagymértékben befolyásolja az, hogy mennyire képesek megbirkózni a háromnyelvű rendszerrel. Elképzelhető, hogy az alapfokú oktatás végén zajló orientációs folyamat reformja megállította azt a trendet,

amely szerint sok diákot a középfokú oktatás legalacsonyabb pályájára irányítottak. A frissen végzettek foglalkoztatási rátája minden oktatási szegmensben jelentősen meghaladja az uniós átlagot.

Magyarország

A közelmúltban bevezetett intézkedéseknek köszönhetően a kisgyermekkel foglalkozó pedagógusok magasabb végzettséggel rendelkeznek. Megerősítették a diákok teljesítménye közötti különbségek mérséklésére irányuló intézkedéseket. Szigorodtak a felsőoktatásban való részvétel feltételei. A szakképzés és a felnőttoktatás korszerűsítésére új középtávú stratégiát dolgoztak ki.

Málta

Jelenleg dolgoznak a tanítás színvonalának és a tanári szakma vonzerejének javításán. A legnagyobb kihívást az oktatásra fordított befektetés minőségének javítása, valamint a nyomon követés és értékelés kialakítása jelenti. A kora gyermekkori nevelésben és gondozásban való nagyobb részvétel és az új középfokú rendszer segíthet a korai iskolaelhagyók számának visszaszorításában. Míg a felsőoktatásban nő a részvétel, annak munkaerőpiaci relevanciája még mindig problémás.

Németország

Németország bejelentette, hogy a következő évtizedben jelentős összegeket fog fordítani a digitalizációra, a felsőoktatásra és a kutatásra, és az iskolai oktatásra is. Németország digitális kezdeményezésekkel és a felnőttoktatási rendszer irányának módosításával alapjaiban kívánja megváltoztatni munkaereje készségeit. A pedagógusállomány öregszik, és Németországnak kihívást fog jelenteni, hogy nagyon sok tanár helyére kell majd új munkaerőt találni. A hátrányos társadalmi-gazdasági és/vagy migráns háttérű fiatalok végzettségüket tekintve továbbra is le vannak maradva társaiktól.

Olaszország

Olaszország jóval az uniós átlag alatt költ az oktatásra, különösen ami a felsőoktatást illeti. A munkájukkal elégedett tanárok aránya itt a legmagasabb az Európai Unióban, de közülük csak kevesen vélik úgy, hogy szakmájuk megbecsülésnek örvend. A szakképzésben kötelezően teljesítendő munkaalapú tanulás segíthet a tanulószereződéses tanulóknak nyújtott képzés strukturáltabbá tételében és megkönnyítheti az oktatásból a munkába való átmenetet. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya alacsony, az oktatásból a munkába való átmenet továbbra is nehézkes, még a magas szintű képzettséggel rendelkezők számára is.

Portugália

A tanárok elégedettek munkájukkal, de az idősödő pedagógusállomány, az ideiglenes alkalmazottak magas aránya és a szakmai alap- és továbbképzésben megfigyelhető hiányosságok még mindig problémát okoznak. Az infrastruktúra korszerűsítését szolgáló beruházások nem kielégítőek, különösen a nagyvárosi térségekben a kora gyermekkori nevelés és gondozás területén. Javulnak a regionális egyenlőtlenségek az oktatási eredményeket, az osztályismétlést és a korai iskolaelhagyók arányát illetően. Nőtt a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya, de a vállalkozások IKT-szakemberek iránti kereslete meghaladja a kínálatot. Jelentős az alacsonyan képzett felnőttek aránya, míg a felnőttoktatásban továbbra is kevesen vesznek részt.

Románia

Konkrét ötletek születtek az oktatási és képzési rendszer reformjára vonatkozóan. A reform végrehajtásához világos lépésekre van szükség. Az oktatásra fordított közkiadások alacsonyak uniós viszonylatban, miközben a szektor több befektetést igényelne. Minden nagyobb reform a méltányosságot és hatékonyságot biztosító erősebb mechanizmusokkal összefüggésben valószínűleg további forrásokat is igényel. A tanároknak nyújtott megfelelőbb támogatás – különösen a tanárképzés áttervezésével és a szakmai továbbképzés megerősítésével – segíthet a

minőség és a méltányosság javításában. Lépéseket tettek a duális képzés kiterjesztése érdekében. A felnőttoktatásban való részvétel továbbra is alacsony annak ellenére, hogy nagy szükség van a továbbképzésre és átképzésre.

Spanyolország

A tanári szakma vonzó, de a munkafeltételek régióként és a köz- és magánintézmények között is változnak. Jelentős az oktatásra fordított magánbefektetés mértéke, ugyanakkor a közkiadások a GDP arányában nézve nem változtak. A tervezett reformokat a politikai bizonytalanságok miatt lelassították. Jelenleg is zajlik a szakképzés modernizációjának folyamata. Lassan emelkedik a részvétel a felnőttoktatásban.

Szlovákia

Szlovákia lépéseket tett a kora gyermekkori nevelés és gondozás javítására, ami mindenképp a rászoruló családokból származó gyermekeknek kedvez. Szlovákia az egész életen át tartó tanulás, a tovább- és átképzés esetében egy erősebben stratégiai jellegű szemléletet alkalmaz. 2010 óta tovább nőtt a korai iskolaelhagyók aránya, amely Kelet-Szlovákiában majdnem eléri a 14%-ot. Nem költenek eleget az oktatásra és képzésre, ez pedig a nemrégiben végrehajtott emelések ellenére még mindig alacsony tanári fizetésekben is megmutatkozik.

Svédország

A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya és foglalkoztatási rátája is magas. A népesség digitális készségei a legjobbak között vannak az Európai Unióban. Súlyos a tanárhiány, és sok tanár nem rendelkezik hivatalos képesítéssel. Az iskolai szegregáció és az egyenlőtlenség jelentős, egyre nagyobb aggodalomra ad okot.

Szlovénia

A kora gyermekkori nevelésben és gondozásban való részvétel megközelíti az uniós referenciaértéket. A felső középfokú szakképzésben részt vevő diákok aránya Szlovéniában az egyik legmagasabb az Európai Unióban, és az ilyen képzést elvégzők foglalkoztatási rátája is magas. A pályakezdő tanárok száma elegendő, de sokan állnak nyugdíjba vonulás előtt, és bizonyos kategóriákban már most is hiány figyelhető meg. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya magas, de a férfiak és nők, illetve az országban és a külföldön születettek között nagyok a különbségek.

INFORMÁCIÓKAT KERES AZ EU-RÓL?

Online

Az EUROPA portál tájékoztatással szolgál az Európai Unióról az EU összes hivatalos nyelvén:

https://europa.eu/european-union/index_hu

Uniós kiadványok

A következő címen uniós kiadványok tölthetők le/rendelhetők meg díjmentesen/fizetés ellenében:

<https://publications.europa.eu/hu/publications>. Ha bizonyos ingyenes kiadványokból több példányra van

szüksége, rendeljen a Europe Direct központtól vagy hazájának helyi információs központjától

(lásd: https://europa.eu/european-union/contact_hu).

